

3. 04 – 240 років

Вашингтон Ірвінг (3 квітня 1783 – 28 листопада 1859) – американський письменник, есеїст, біограф та історик першої половини XIX століття. Батько американської літератури.

Найбільш відомий своїми оповіданнями «Легенда сонного в'язку» та «Ріп Ван Вінкль». Його історичні праці включають біографії Джорджа Вашингтона, Олівера Голдсмита та Мухаммеда, а також декілька праць про Іспанію XV століття, зокрема, присвячених Христофорові Колумбу, Аль-Андалусу й Альгамбрі. Саме збірка новел «Альгамбра» (першодрук – 1832), присвячена легендам історії іспано-мавританського співіснування, вважається вершиною творчості автора.

Вашингтон Ірвінг народився в сім'ї багатого нью-йоркського комерсанта. Батько був шотландським переселенцем і дуже заможною людиною. У дитинстві малий Вашингтон відзначався мрійливою вдачею, дуже любив читати і слухати оповідання про давні часи. Дитячі та юнацькі враження стали пізніше основою кращих новаторських творів письменника.

Ірвінг вивчав юриспруденцію, займався журналістикою. У 1804 році здійснив подорож до Європи, де познайомився з багатоміковою європейською культурою, про яку багато читав ще в дитинстві. Так сформувалася головна особливість усієї творчості Ірвінга – поєднання елементів давньої європейської і молодшої національної культури.

Повернувшись на батьківщину, Ірвінг у 1807–1808 роках разом із братом Уільямом і близьким товаришем письменником К. Полдінгом видав альманах «Сальма-ганді». У ньому були зібрані різні смішні або дивні історії, анекдоти, міські новини та плітки. Основний тон альманаху – дух веселої насмішки над політичним життям та мораллю Америки. Випуски цього альманаху (всього було 20) користувалися успіхом та популярністю у читачів.

У 1809 році Ірвінг вигадав літературну містифікацію, яка спонукала до публікації книги «Історія Нью-Йорка». У вечірній нью-йоркській газеті з'явилося повідомлення, про розшук чоловіка похилого віку на ім'я Дітріх Нікербокер, якого вважали за божевільного мандрівника. Незабаром з'явилося повідомлення, що ніби його бачили насправді. Вигаданий персонаж ставав все більш реальним. Нарешті, з'явилося оголошення про те, що з метою погашення несплаченого готельного рахунку буде надрукований рукопис, який ніби належав цьому мандрівникові. Так з'явилася «Історія Нью-Йорка».

За жанром – це комічна епопея. Це розповідь про патріархальне минуле, яке постало милим, добрим, затишним.

Сатира у творі спрямована проти сучасної автору дійсності. Так, говорячи про політичне життя Нового Амстердама (Нью-Йорка), Ірвінг постійно підкреслював риси минулого і сучасності. Автор висміював тупість влади, хитрість і підступність священнослужителів.

У 1815 році Ірвінг знову відвідав Європу у справах сімейного бізнесу. Незабаром фірма збанкрутувала і письменнику довелося на довгі 17 років залишитися у Європі. У ці роки він багато подорожував, довгий час жив у Лондоні, Парижі, Дрездені; видав 2 збірки новел «Книга ескізів» (1819) і «Брейсбрідж-холл» (1822), які принесли йому світову славу; познайомився із сучасною літературою і фольклором, живописом і музикою. Своєрідним наслідком стала книга «Розповіді мандрівника» (1824). У цій збірці Ірвінг використав «мандрівні» сюжети європейської літератури, які були відомі ще з античних часів і середньовіччя. У цих оповіданнях фігурували гноми, привиди, диявол, але всьому матеріалу був наданий національний колорит.

У 1842–1846 роках Ірвінг служив послом США в Іспанії.

У 1826 році Ірвінг отримав дипломатичне призначення в Іспанію. Іспанський період виявився для письменника найбільш щасливим і плідним. Йому доручили переклад документів, пов'язаних із подорожжю Христофора Колумба. На їх основі він видав тритомник «Життя Христофора Колумба» (1828).

У 1829 році Ірвінг знову повернувся в Лондон, а у 1832-му поїхав на батьківщину. Разом зі своїм другом Полдінгом він подорожував західними районами Америки. В 30-ті роки Захід для письменника – перш за все «область романтики». На власному життєвому матеріалі він написав і видав твори «Поїздка у прерію» (1833), «Асторія» (1836), «Пригоди капітана Боннвіля» (1837).

Останні роки життя Ірвінг провів у своєму маєтку Саннісайд недалеко від Нью-Йорка. Він, як і раніше, користувався неабияким авторитетом у літературному світі. Письменник повністю перейшов у біографічний жанр: написав біографії англійського письменника-просвітника О. Голдсмита і президента Дж. Вашингтона.

Помер в 1859 році.

3. 04 – 115 років

Степан Олійник (3 квітня 1908 – 11 січня 1982) – український поет-гуморист, сатирик.

Степан Іванович народився в селі Пасицели (тепер Подільського району Одеської області), походив із багатодітної селянської сім'ї. Після закінчення початкової школи восени 1929 року продовжив навчання у кооперативному технікумі та на літературному факультеті Одеського інституту народної освіти. Саме в студентські роки розпочав літературну діяльність – писав і друкував вірші в місцевих газетах і журналах.

У 1930 році радянська влада репресувала його батька, тож Степана, як сина «ворога народу», виключили з інституту. Він влаштувався на роботу стерновим на кораблі. Через рік поновив навчання, але був заарештований за те, що складав дотепні частівки для студентської стіннівки «Синя блуза». Одним із «доказів буржуазного націоналізму» Степана Олійника була вишиванка, яку часто носив. Хлопцеві вдалося вийти на волю завдяки підтримці однокурсників, понад дві сотні яких підписали лист на його захист. Ув'язнення не минулося безслідно – від стресу захворів на епілепсію.

Здобувши вищу освіту, Олійник деякий час працював викладачем української мови і літератури, а у 1935 році перейшов до обласної газети.

Під час масових радянських репресій у 1936-му Степан Олійник категорично відмовився співпрацювати з НКВД, через що отримував погрози.

Восени 1939-го Степан Олійник, як відомий журналіст та поет, переїхав у Київ, де працював у столичних газетах.

Глибинне знання побуту, звичаїв, традицій, самих основ психології українця; тонке відчуття істинно народного гумору; могутній, неординарний літературний таланти – те, що у вишуканому поєднанні дозволило Степану Олійнику не лише вирізнятися з-поміж плеяди тогочасних поетів-сатириків, але й зійти на Голгофу захисника отієї в усі віки «маленької» людини, котра, за самим становищем своїм, завжди виявлялася духовно і сердечно близькою йому.

У роки Другої світової війни Степан Олійник працював прифронтовим кореспондентом. Післявоєнні роки стали другим дебютом і справжнім тріумфом сатирика. Перші його гумористичні книжки «Мої земляки» (1947) та «Наші знайомі» (1948) принесли йому славу, а друга книжка була відзначена Державною премією. Вступ до Спілки письменників, робота у журналі «Перець», благословення Остапа Вишні стали визначальними у подальшій творчій кар'єрі.

Степан Іванович написав чимало віршів для дітей і зібрав їх у збірочку «Весела книжечка».

За мотивами його сатиричного фейлетону «Пес Барбос» (1960) режисер Леонід Гайдай зняв свій відомий короткометражний фільм «Пес Барбос і незвичайний крос».

Автор збірки автобіографічних оповідань «З книги життя» (1964), **творів у 4-х томах** (1978). Оpubлікував понад сто поетичних фейлетонів. Написав лібрето до комічної опери

«В степах України»

Помер Степан Олійник 11 січня 1982 року у Києві, похований на Байковому кладовищі.

Земляки письменника-гумориста щороку проводять на Одещині Олійниківські дні та Олійниківські читання. Заснували Всеукраїнську літературну премію імені Степана Олійника, Благодійний фонд. У селі Левадівці за кошти краян встановили пам'ятник односельцеві.

Могила Степана Олійника

https://www.youtube.com/watch?v=S8A8I6w_Yeo

3. 04 – 105 років

Олесь Гончар (ім'я при народженні – Біличенко Олександр Терентійович; **3 квітня** 1918 – 14 липня 1995) – український письменник, літературний критик, громадський діяч. Лауреат Сталінської премії (1948), перший лауреат республіканської премії імені Тараса Шевченка (1962), голова Спілки письменників України (1959–1971), академік НАН України (1978), Герой Соціалістичної праці (1978), Герой України (2005, посмертно).

Олесь (Олександр) Терентійович народився в селі Ломівка неподалік Катеринослава (нині у межах міста Дніпра) у родині Терентія Сидоровича та Тетяни Гаврилівни (1893–1920) Біличенків.

Після смерті матері, коли хлопцеві було 3 роки, з Ломівки його забрали на виховання дідусь і бабуся в **слободу Суху** Полтавської області.

1927 року при вступі до школи Олександр Біличенко був записаний як Олесь Гончар (дівоче прізвище матері, прізвище бабусі та дідуся по

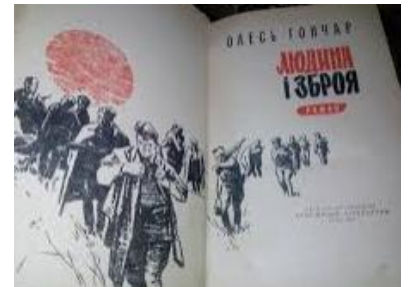
матері; ім'я Олесь з'явилося тому, що в класі вже був інший Сашко, і щоб розрізнити учнів, хлопця записали як Олесь).

Тридцять років у житті Олесь Гончара – це період формування його як митця. До вступу в Харківський університет (1938) він навчався в Українському книжково-газетному технікумі (1933–1937), де в той час викладав Ю. Шевельов, який пізніше згадував його як свого найздібнішого учня; працював у районній (на Полтавщині) та обласній комсомольській газеті в Харкові й дедалі впевненіше пробував свої творчі сили як письменник.

У вересні 1938 року вступив на філологічний факультет Харківського державного університету. Через багато років письменник згадував: «Коли я переступив поріг університету, у всьому місті, гадаю, не було людини, щасливішої за мене, здійснилася заповітна мрія: з радісним завмиранням серця ступив я в цей сонячний храм науки...».

Ранні оповідання й повісті («Черешні цвітуть», «Іван Мостовий» тощо) Гончар присвятив людям, яких добре знав, з якими не раз стрічався в житті. 1936-го року, коли почалася громадянська війна в Іспанії, молодий Гончар гаряче мріяв потрапити в саму гущу тих подій. Цьому бажанню тоді не судилося збутися.

У червні 1941-го Олесь Гончар у складі студентського батальйону пішов добровольцем на фронт. Про долю цього батальйону письменник написав у романі «**Людина і зброя**», за який став лауреатом республіканської премії ім. Т. Шевченка. Влітку 1942 року потрапив у полон, звідки втік у 1943 році, і продовжував воювати в Червоній Армії. Війну закінчив старшим сержантом на посаді старшини мінометної батареї. За бойові заслуги був нагороджений орденами Червоної Зірки, Слави 3-го ступеня, трьома медалями «За відвагу».

Вірші, що народжувалися в перервах між боями, сам письменник назвав згодом «конспектами почуттів», «поетичними чернетками для майбутніх творів». Сьогоднішнє прочитання їх переконує, що це справді так. Ліричний герой «Атаки», «Думи про Батьківщину», «Братів» та інших фронткових поезій Гончара духовно та емоційно близький до героїв повоєнних його романів і новел, передусім – роману «Прапороносці».

Робота над романом «Прапороносці» тривала три повоєнних роки в місті Дніпропетровську, де він жив у своєї сестри. У цей час Олесь Гончар опублікував ще кілька новел і повість «Земля гуде», завершив навчання у Дніпропетровському університеті (1946).

Роман «Собор» був опублікований у 1968 році тричі – у журналі «Вітчизна» та у видавництвах «Дніпро» і «Радянський письменник». Книжку швидко розкупили та прочитали мільйони читачів, які високо оцінили цей твір і прагнення його позитивних героїв захистити і зберегти як побудований ще в добу козаччини собор на Придніпров'ї, так і «собори людських душ». «Основним сенсом роману Олеся Гончара є пошук опори духовності, пошук живих джерел людяності, розгадування народних традицій і святинь, за які тримається народ у розхитаному світі стандартизації, в прагненні зберегти своє єство, своє обличчя», – зауважив Євген Сверстюк у своєму есеї «Собор у риштованні», поширюваному у самвидаві.

У лютому 1968 року Папа Римський висунув роман «Собор» на Нобелівську премію.

Перші рецензії на роман були схвальні, та невдовзі комуністична система розпочала нещадну критику і твір вилучили з літературного процесу на два десятиліття. Олесеві Гончару навіть загрожував арешт, але партійне керівництво врешті-решт відмовилося від цього, щоб не робити письменника-фронтовика символом інакодумства.

У 1959–1971 роках Олесь Гончар керував Спілкою письменників України. Опублікував романи «Циклон» (1970), «Бригантина» (1973), «Берег любові» (1976), «Твоя зоря» (1980), у 1989 році – повісті «Далекі вогнища», «Спогад про океан», новели «Корида», «Чорний яр», «Двоє вночі».

У 1965 році Олесь Гончар спробував заступитися за шістдесятників під час перших репресій проти них – відмовився, брати участь у роботі цієї комісії, про що він у письмовому вигляді повідомив ЦК.

Письменник мав звання Героя Соціалістичної праці, був членом ЦК КПУ, депутатом Верховної Ради СРСР 6–11-го скликань. При цьому любив рідну Україну і радів її виходу зі складу СРСР.

Олесь Гончар жив під постійним наглядом спецслужб і не раз чекав арешту. Страждав від радянської цензури.

Олесь Гончар заслужив у суспільстві славу людини моральної й совісної. Свого часу компартійна система планувала за допомогою його творчості розправитися зі своїми ідеологічними противниками. Письменнику запропонували написати роман про Українську повстанську армію – обіцяли надати всі необхідні документи, аби лиш написав «так, як треба». Олесь Гончар відмовився: «Правду ви мені все одно не дасте написати, а неправду – не хочу!».

1991-го письменників опитували: «Який літературний твір був найвидатнішим у минулому році?». Один із них відповів, що найсильнішим твором літератури вважає заяву Олесь Гончара про вихід із партії.

О. Гончар дуже позитивно сприйняв ідею референдуму про проголошення Української незалежності. Він стверджував, що для кожного українця референдум стане тестом, який покаже, наскільки громадяни зуміли вичавити з себе тоталітаризм. З часом незалежності письменник пов'язував великі надії на відродження української нації.

На сесії Верховної Ради України після історичного референдуму 1 грудня 1991 року Олесь Гончар проголосив результати волевиявлення українців жити у незалежній Україні.

У 1993 році Міжнародний біографічний центр у Кембріджі (Англія) визнав О. Гончара «Всесвітнім інтелектуалом 1992–1993 років». Його твори перекладені на 67 мов світу.

Помер Олесь Гончар 14 липня 1995 року в Києві, похований на Байковому цвинтарі.

<https://library.vspu.edu.ua/vistavki/gonchar/gonchar.htm>

Надгробок Гончара на Байковому цвинтарі в Києві

4. 04 – 205 років

Томас Майн Рід (4 квітня 1818 – 22 жовтня 1883) – ірландський письменник, автор пригодницьких романів для дітей і юнацтва.

Народився в селі Балліроні (графство Даун, Ірландія) в сім'ї пресвітеріанського пастора Томаса Майна Ріда Ст. І батько, і мати письменника за походженням були шотландцями.

За сімейною традицією первісток успадкував батьківське ім'я, але надалі відмовився від його першої частини. По материнській лінії він був далеким родичем Вальтера Скотта.

В грудні 1839 року Майн Рід поїхав в Америку на ще не освоєні простори Заходу, там він полював, торгував з індіанцями. Деякий час він був вчителем і репортером. У 1843 році у Філадельфії познайомився з Едгаром Алланом По. Як кореспондент газети «Спірит оф тайм» (Spirit of Time), Майн Рід взяв участь у мексиканській війні 1846–1848 років. Важке поранення в ногу, яке він отримав у бою, дошкуляло йому все життя. У 1848 році в чині капітана (за іншими джерелами – лейтенанта)

Майн Рід вийшов у відставку, але одразу виїхав у Європу, щоб взяти участь у революційному русі спочатку в Баварії, потім в Угорщині. Однак прибув він туди занадто пізно.

Після цього Майн Рід оселився в Лондоні. Зазнавши невдач на комерційному і журналістському поприщах (Рід намагався заснувати новий журнал), він вирішив присвятити себе літературі. Перший роман Майн Ріда «Вільні стрільці», який вийшов у 1850 році, описував події мексиканської війни.

Протягом наступного десятиріччя вийшли найкращі романи письменника: «Мисливці за скальпами», «Квартеронка», «Оцеола, вождь семінолів», **«Вершник без голови»**, **«Морське вовчєня»** тощо. Всього у Майн Ріда – 60 творів.

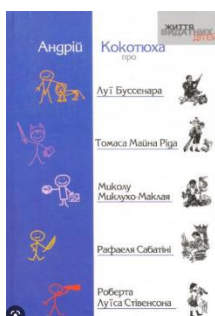

В тридцять три роки Майн Рід одружився, і його шлюб виглядав не менш романтичним, ніж пригоди його героїв: дружиною Майн Ріда стала п'ятнадцятирічна дівчина з англійської аристократичної родини. Однак комерційна непрактичність молодого письменника, екстравагантність і схильність до романтичної екзотики зрештою призвели його на грань банкрутства. Тоді в 1867 році Рід вирішив вдруге спробувати щастя в Америці, де пройшла його юність.

У 1860-і роки, у розпалі громадянської війни між північними і південними штатами Америки, він засудив расове гноблення, заявивши про свою солідарність зі справою жителів півночі. Але успіх не дався йому й в Америці, і в 1870 році, ледь зібравши гроші на зворотний шлях, Рід повертається в Англію – вже назавжди. В останні роки життя Рід писав науково-популярні книги для юнацтва.

Весь цей час він страждав від фізичного і нервового розладу й 22 жовтня 1883 року помер.

Гуманізм і солідарність із силами справедливості, майстерність сюжету і сьогодні викликають інтерес до книг Майн Ріда, зробили його популярним в багатьох країнах. Твори Майн Ріда досягли більшої популярності у Східній Європі, ніж у США.

Дитячі роки Томаса описані в книзі для дітей **«Андрій Кокотюха про Луї Буссенара, Томаса Майна Ріда, Миколу Миклухо-Маклая, Рафаеля Сабатіні, Роберта Луїса Стівенсона»** (Життя видатних дітей).

10. 04 – 90 років

Віктор Близнець (10 квітня 1933 – 2 квітня 1981) – письменник-прозаїк, автор переважно дитячих творів.

Віктор Семенович народився в селі Володимирівка на Кіровоградщині. Близнеці були багатодітною родиною селян-колгоспників, а Віктор був четвертою дитиною. Їх батьки спізналися ще в часи громадянської війни, батько – росіянин, а мати – українка. Замість весільної подорожі молоде подружжя вирушило на Південний фронт – супроти Врангеля. І уже після війни батьки оселилися на Кіровоградщині й зажили мирним життям, плекаючи свою родину.

Батько (найдорожча Вітькові людина) працював столяром, умів дуже гарно про все розповідати. І був для своїх шістьох дітей «...першою книгою, першою школою, відкривав землю батьків, ... це було як причастя до святині, до таїни нашого земного бога». Мати пильно оберігала своє родинне вогнище, зналася на звичаях, побуті і повчала: «не свисти в хаті, не гойдай ногами, не таракоти ложками...». Змалку малий Вітько тягнувся до книжки, до знань. Та лиш хлопець пішов до школи, як почалася війна, довелось пережити голод, страх, знущання.

І тільки-но закінчилося воєнне лихоліття, хлопець знову поновив навчання. Школа тоді була без книжок, зошитів, олівців. Пам'ятає, як його мама, сільська вчителька, фарбувала крохмалем газету і з пам'яті відтворювала сторінку букваря, бо в цілому селі не збереглося жодного. А ввечері ця газета знову фарбувалась і писалися на ній літери, склади. Вчився Віктор старанно, багато читав і потай пописував вірші. Був дуже здібним та допитливим учнем, школу закінчив із золотою медаллю.

У 1957 році закінчив факультет журналістики Київського університету. Його однокурсниками були В. Симоненко, Т. Коломієць, В. Ячейкін та інші талановиті майбутні письменники. Після закінчення університету працював за фахом в різних газетах та журналах. Публікуватися почав з 1959 року, а перша книжка оповідань «**Ойойкове гніздо**» вийшла у 1963-му. Більшість написаних книжок – для дітей. Переказав з давньоруської мови для юного читача «Повість минулих літ» (1980).

Близнець був дитячим письменником за природою свого таланту: він умів розглядати проблему «від початку», звертатися до найпершого значення слова й метафори, відкривати нове в давно знайомому. Звідси й закономірний інтерес до історії народу в таких творах, як «Паруси над степом» (1965), «Древляни» (1968), «Підземні барикади» (1977), «Вибух» (1980).

1968-й рік, коли вийшли друком «Древляни», – це час перелому в бік догматизму й стагнації у всіх сферах життя, розгортання масштабної боротьби проти національної інтелігенції, проти всіх виявів національної свідомості народу. Сама назва твору свідчила про спробу автора протистояти цій політиці. Персонажі твору, в якому чимало автобіографічного, – предки оповідача, кілька поколінь поліщуків.

Ті, хто знав письменника, відзначають його щирість, гостру чутливість до будь-якої фальші й неправди, вразливість і дитячу беззахисність у повсякденному житті. А ще було постійне невдоволення самим собою, прагнення досконалості, максимальна вимогливість до себе як письменника. Друзі називали його Рицарем Совісті за поривання до недосяжного ідеалу.

Пішов з життя 2 квітня 1981 року.

1988 року письменникові Близнецю Віктору Семеновичу посмертно було присвоєно звання лауреата Літературної премії імені Лесі Українки, а 2003 року Міжнародним освітнім фондом імені Ярослава Мудрого започатковано Літературну премію «Звук павутинки» імені Віктора Близнеця.

23. 04 – 195 років

Ганна Барвінок (в дівочтві – Олександра Білозерська; **23 квітня 1828 – 23 червня 1911**) – українська письменниця. Дружина Пантелеймона Куліша.

Народилася в Борзні, на Чернігівщині. Але в той час були часті пожежі в цьому місті, і їхній будинок згорів, отож багатодітна сім'я переїхала на недалекий хутір Мотронівка.

Батько її – предводитель місцевого дворянства, один із найосвіченіших людей у тих краях. Олександра Білозерська – сестра українського громадського та літературного діяча, журналіста Василя Білозерського, українського фольклориста й етнографа Миколи Білозерського, а сестра Люба була коханою та музою Віктора Забіли (хоча вийшла заміж за поміщика Івана Боголюбцева).

Олександра навчалась у приватних пансіонах (село Кропивне на Полтавщині, місто Конотоп).

15-річна Олександра познайомилася з майбутнім чоловіком. Пантелеймон Куліш був старшим за неї на 9 років. Весілля молодята зіграли 22 січня 1847 року, у ролі старшого боярина виступив молодий національний геній – Тарас Шевченко, найкращий друг старшого брата нареченої Василя Білозерського.

Замість шлюбної подорожі подружжя вирушило до Варшави, звідки для українця-мовника починалася наукова експедиція Санкт-Петербурзької академії наук. Але невдовзі його, як одного з трьох духовних очільників Кирило-Мефодіївського товариства, заарештували й повернули до Санкт-Петербурга.

Після розгрому Кирило-Мефодіївського товариства й арешту чоловіка народила мертву дитину, більше дітей не мала. Виїхала до Тули, слідом за засланим чоловіком.

Подружжю велося тяжко. Бідували три роки й три місяці. Побут їй став покарою: Олександра Білозерська-Куліш перетворилася на економку, кухарку та доглядальницю в одній особі. Кожна копійка була в неї вирахувана, а кожен гріш злічений. Вставши вдосвіта, вона бігла на базар, аби купити дешевої риби, курку чи картоплю. Читати, вдатися до самоосвіти часу геть бракувало. Тим часом Пантелеймон Куліш мав час розкрити літературний талант.

Відколи під впливом нервової перевтоми в Олександри Михайлівни народилася мертва дитина, чоловік узявся дорікати дружині безплідністю. Виходило, що геть усе життя він прагнув і мріяв мати купу дітей, а його позбавили найсвятішого. Він присікувався і чіплявся так майстерно, що навіть серед лютої зими дружина тікала з дому в одній сукні. Поволі у Олександри Білозерської-Куліш склався комплекс вини, виникла і почала прогресувати важка психічна хвороба.

У Києві пацієнтку оглянув найкращий медик, професор Імператорського університету Святого Володимира, Ф. Ф. Мерінг (1822–1887). Так, на деякий час він зміг Олександрі Михайлівні зарадити, але ж невилікувати.

Писати оповідання з народного життя під псевдонімом Ганна Барвінок почала в 1847 році, у Варшаві, під час шлюбної подорожі. Олександра Білозерська-Куліш створила перше оповідання «Жидівський кріпак». Як авторка сама написала у «Споминах»: «...коли не доїхавши до Варшави, зробилась я письменницею, навіть Куліш похвалив мене за «Жидівського кріпака».

Увагу Ганни Барвінок привертала проблеми родинно-побутових взаємин – родинний деспотизм («Хатне лихо», 1861), безрадісне існування з чоловіком-п'яницею («Жіноче бідування», 1887), драматизм силуваного шлюбу («Батькова помилка», 1902). Письменниця створила також постаті вольових жінок («Перемогла», 1887; «Молодича боротьба», 1902). Мова письменниці барвіста й образна, пересипана народними прислів'ями. Особливо колоритні оповідання «Русалка», «Квітка з сльозами, сльози з квітками», «Лихо не без добра», «Восени літо». Використовуючи чернігівські й полтавські говірки, знання сільських звичаїв та фольклору створила драму «Материнська помста». Її твори публікувалися під псевдонімом «Гуляй вітер» або «Нечуй-Вітер».

Поступово її оповідання почали публікуватись у часописах: «Хата», «Руська хата», «Основа», «Киевская старина», «Літературно-науковий вісник», – а потім

в епохальних альманахах «Рада» (1884) Михайла Старицького, «Перший вінок» (1887) та «Наша доля» (1893) Наталі Кобринської. Тогочасна критика закидала авторці «стенографічне» відтворення життя, «етнографічний натуралізм», зараховувала Ганну Барвінок до «етнографічно-побутової школи» в українській літературі. Їй було байдуже: головним залишалося – виговоритися.

Звісно, якби не життєві прикроці та чоловіча гегемонія в родині, була б вагомішою творча спадщина Ганни Барвінок. Проте навіть ті 30 новел, що вдалося авторці створити, дістали в цілому шанобливу оцінку впливових літературознавців. Зокрема видавець Б. Грінченко так відрецензував її доробок: «Кращі її оповідання належать і до кращих зразків українського письменства».

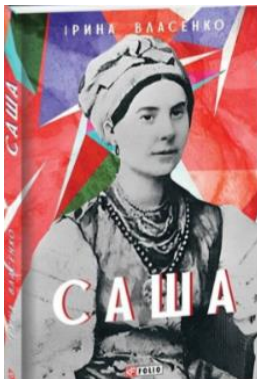
Від 1854-го Ганна та Пантелеймон жили у Санкт-Петербурзі, подорожували по Європі (1858, 1861), перебували у Варшаві (1864–68), Відні (1871), деякий час у Львові.

У 1883 році подружжя Кулішів оселилося в Мотронівці.

Коли згорів рукопис українського перекладу «Біблії», над яким Куліш працював 25 років, Ганна умовила його почати роботу заново.

У біді та радості Ганна Барвінок завжди була поруч.

Чоловіка Ганна Барвінок пережила на 13 років. По смерті Пантелеймона Олександровича 2 (14) лютого 1897 року вдова упорядкувала його архів, спогади, листування, а потім продала родинний хутір Мотронівку, щоби видати його творчу спадщину. Її зусиллями видано найповніше досі зібрання творів письменника.

Померла Ганна Барвінок 23 червня 1911 року. Похована поряд із чоловіком у Мотронівці.

Про непросте життя Ганни Барвінок написані романи Ірини Власенко «Саша» (2022, «Фоліо») та Івана Корсака «Перстень Ганни Барвінок» (2015, «Ярославів Вал»).

Якщо зараз згадують про Олександрю Куліш, яка писала під псевдонімом Ганна Барвінок, то переважно як про дружину Пантелеймона Куліша, автора «Чорної ради». Але за цим фактом несправедливо зникають і особистість, і творчість письменниці (І. Власенко).

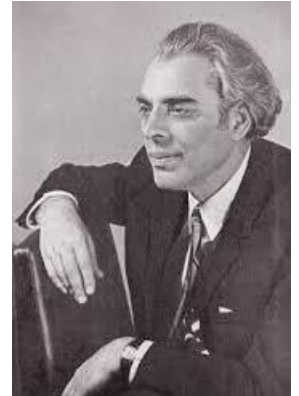

Іван Корсак вимальовує непрості долі Ганни Барвінок та Пантелеймона Куліша: їх почуття, їх стосунки, їх життя... «Ті імена світять нам крізь мліч далеких років, і то не байдуже світло, що вихолонуло у більш ніж столітнім путі, воно зіграє й досі наші серця. Саме ці імена ставили українську літературу в один ряд з найкращою європейською. Святі і грішні, великі в подвижництві

своєму й кумедні у дріб'язку буднів, – мають перед нами постати такими, якими насправді були. І це не применшить їх величі...» (І. Корсак).

23. 04 – 100 років

Василь Земляк (справж. – Вацлав Вацек; **23 квітня** 1923 – 17 березня 1977) – український письменник і кіносценарист чеського походження, лауреат Шевченківської премії.

Василь Сидорович народився 23 квітня в селі Конюшівці (нині Липовецького району Вінницької області) в селянській сім'ї.

Батько майбутнього письменника, Вацек (Вацик) Сидір Йосипович (чех за походженням), народився і жив в с. Миколаївці. Волею долі опинився у с. Конюшівці, де працював кравцем у поміщика Горлінського. Дочка господаря – Катерина – стала його дружиною.

У важкому голодному 1933 році сім'я переїхала на постійне проживання в с. Миколаївку, у якому проростало чеське коріння їхнього родоводу. Тут в їх господарстві була корова, свині, гуси, пасіка. Василь, як старший син, пас худобу, громадив сіно, під час жнив працював за коногона і сніпов'язальника.

До 1937 року Василь навчався у Миколаївській неповносередній школі.

З дитинства захоплювався читанням книг. Читав при світлі каганця, «ковтаючи» книги одну за одною. Перечитавши все, що було в шкільній та сільській бібліотеках, він де тільки міг діставав нові видання, знав напам'ять безліч віршів.

З 8 класу Василь Земляк навчався в Йосипівській середній школі. Від дому до школи треба було йти 8 км. Взимку йому знімали кімнату, і лише на вихідні хлопець повертався додому.

У школі під його редагуванням виходила шкільна стіннівка. У старших класах Василь Вацек був місцевою знаменитістю, бо вже тоді писав свої перші вірші, п'єси, оповідання.

Закінчив її у 1940 році та вступив до Харківського авіаційного училища, бо з дитинства мріяв стати льотчиком. Ще до вступу, Василь любив конструювати літаки, виготовляв їх із бамбуку, алюмінію, робив повітряні змії. Але війна перервала навчання.

18-річним юнаком він разом зі своїми товаришами став на шлях боротьби з німецько-нацистськими загарбниками. В лютому–березні 1942 року група в складі Вацика, Корнюка, Моркеса розпочали диверсійні акти на території Самгородоцького району. У травні цього ж року на дорозі між Махнівкою і Калинівкою, між станціями Миколаївка та Голендри пустили під укіс ворожий

ешелон. Улітку 1943 року на Юзефо-Миколаївському цукровому заводі створено підпільну групу. В її складі продовжував боротьбу Василь Вацик.

Під час війни Василя Земляка було двічі поранено. Вперше куля пробила ногу, але рана виявилася нетяжкою. Друге поранення також пошкодило ногу, але цього разу куля розтрощила кістку, це надовго прикувало письменника до ліжка. Допомогло йому лікування та кохання партизанської медсестри, а згодом дружини – Ольги Чубар.

Друкуватися почав після війни. Саме в 1945 році було видано його перші прозові твори.

Василь Земляк працював у Козятинському райвиконкомі, згодом – керуючим відділку радгоспу в селищі Червоне, а коли перейшов на газетну роботу, то вступив у 1950 році на заочне відділення Житомирського сільськогосподарського інституту, згодом продовжував навчання у Київській сільськогосподарській академії.

З вересня 1951-го став відповідальним секретарем обласної газети. Загалом пропрацював у «Радянській Житомирщині» майже 12 років.

Разом із поколінням письменників-фронтовиків він прийшов в українську літературу в 50-ті роки. У лютому 1957 року Земляка було прийнято до Спілки письменників України. У 1958 році був призначений головним редактором республіканського видавництва «Молодь».

Василь Сидорович написав повісті «Рідна сторона» (1956), «Кам'яний брід» (1957), «Гнівний Стратіон» (1960), «Підполковник Шиманський» (1966); роман «Лебедина зграя» (1971) та «Зелені млини» (1976) – ці твори були відзначені Державною премією ім. Т. Г. Шевченка за 1978 рік; трагедію «Президент» (1974–1976), оповідання «Тихоня» (1954) та ін. В доробку – інші оповідання, нариси та літературно-критичні статті.

Основна тема творів Василя Земляка – нелегка доля хлібороба, проблеми відновлення після воєнної розрухи радянського села, утвердження любові до рідної землі, недавнє військове минуле, партизанська боротьба з німецькими окупантами.

У 1963–1966 роках працював головним редактором кіностудії художніх фільмів імені О. Довженка, пізніше був там керівником сценарної майстерні. Згодом В. Земляк почав освоювати жанр «кіноповісті», який потребував не лише слова, а й екранного вираження. За його сценаріями знято ряд кінофільмів.

Працюючи на кіностудії, він написав цілу низку кіноповістей. Письменник відчував смак до динамічного сюжету, чітко вираженого протиставлення сил, яке межує з пригодництвом.

За його сценаріями створено художні фільми: «Люди моєї долі» (1961), «Новели Красного дому» (1964), «Олесь Чоботар» (1957), «Останній патрон» (1963), «На Київському напрямі» (драма, 1968), «Вавилон-XX» (драма, 1979), а «Дочка Стратіона» (1956) – найвідоміший фільм, що обійшов кіноекрани майже всього світу.

В українській літературі середини ХХ ст. творчість Василя Земляка посіла своє, належне їй місце – серед явищ найпомітніших. Порівняно невеликий за обсягом доробок із виразним звучанням у літературному процесі свого часу, неповторним колоритом надійно прописаний на стильовій палітрі нашого письменства. У літературі ХХ ст. Василь Земляк підніс до вершини так звану химерну прозу, започатковану ще М. Йогансенем, підхоплену О. Ільченком, яку успішно розробляв Є. Гуцало, а згодом – В. Дрозд, В. Яворівський та ін.

Помер письменник у розквіті сил на 54-му році життя, холодного березневого (17) дня 1977 року, не встигнувши здійснити свої численні творчі задуми – роман про Г. Сковороду, продовження «Лебединої зграї» (3-тя частина – «Веселі Боковеньки») та ін. Похований на Байковому кладовищі поруч з могилою мами.

Могила Василя Земляка

25. 04 – 80 років

Євген Зозуляк (25 квітня 1943) – український журналіст, письменник. Член Національної спілки письменників України (1996), член Національної спілки журналістів України (1980). Лауреат обласної премії імені Миколи Костенка (1994), Всеукраїнської літературно-мистецької премія ім. Братів Б. і Л. Лепких (2004).

Євген Тадейович народився в с. Збриж Чортківського (до 2020 – Борщівського) району Тернопільської області. Навчався у Збризькій початковій, Бурдяківській семирічній і Скала-Подільській середній школах. У селі Бурдяківцях, куди переїхала його сім'я, працював механізатором.

Від січня 1967 року – літературний працівник, згодом завідувач відділу листів, відділу сільського господарства районної газети «Надзбручанська правда» у Борщові. Заочно навчався на факультеті журналістики Львівського державного університету ім. Івана Франка, який закінчив у 1983 році.

У 1986–1991 роках жив у Шумську і працював власкором газети «Вільне життя».

У 1992–1994 роках – редактор відділу газети «Русалка Дністрова».

У 1995–2009 – оглядач із питань культури «Вільного життя».

Журналістську працю поєднував із літературною творчістю. Першого вірша «Коваль» опублікував сорок літ тому у райгазеті «Надзбручанська правда».

Автор багатьох статей про письменників Тернопільщини, які друкувалися у газетах «Літературна Україна», «Русалка Дністрова», «Вільне життя». Пропагує творчість молодих поетів, напутнім словом вводить у літературу авторів перших книжок.

У перекладах його твори друкувалися в Італії та Росії. Низка поезій перекладена мовою есперанто. Вірші Є. Зозуляка покладено на музику.

Доробок письменника:

Зозуляк, Є. Материзна: поезії / Є. Зозуляк. – Тернопіль, 1993. – 125 с.

Зозуляк, Є. Годинник любові: поезії / Є. Зозуляк. – Тернопіль: Поліграфіст, 1997. – 129 с.

Зозуляк, Є. Голуб і поет: поезії / Є. Зозуляк. – Тернопіль : Збруч, 2003. – 120 с.

Зозуляк, Є. П'ять пелюсток: вибрані поезії / Є. Зозуляк. – Тернопіль : Збруч, 2004. – 108 с.

Зозуляк, Є. Люблю ; Квіти твоїх почуттів: [вірші] ; Звіздар: поема / Є. Зозуляк // Літературне Тернопілля : 1984–2007 : антологія. – Тернопіль, 2007. – С. 270–277.

Зозуляк, Є. Піліgrim: поезії / Є. Зозуляк ; передм. авт. – Тернопіль : Воля, 2009. – 116 с.

Зозуляк, Є. Синьоока веселка: пісні. – Тернопіль, 2009.

30. 04 – 140 років

Ярослав Гашек (Ярослав Матей Франтишек Гашек; **30 квітня** 1883 – 3 січня 1923) – видатний чеський письменник-сатирик, учасник Першої світової війни. У 1918–1920 роках служив у Червоній армії на Східному фронті.

Гашек народився у Празі в сім'ї вчителя, а згодом – банківського службовця. Дитинство Гашека минуло у злиднях. За участь у демонстрації його виключили з гімназії, певний час працював, потім навчався у торговій школі. Гашек не визнавав умовностей і авторитетів, через те йому в жодному місці не вдавалося надовго затриматися. Він вів переважно богемний спосіб життя.

На формування поглядів і стилю Гашека справили вплив його подорожі Чехією, Угорщиною, Галичиною, яка входила тоді до складу Австро-Угорщини.

Поворотним пунктом в біографії Гашека стала Перша світова війна. Мобілізований в армію, він перейшов лінію фронту на галицькому напрямку і здався в полон російській армії. Згодом вступив до створюваного в Росії чехословацького легіону, брав участь у друкованих виданнях легіону, потім зблизився з більшовиками, вступив у Червону Армію, де виконував функції комісара.

В листопаді 1920 року за розпорядженням Центрального Чехословацького бюро при ЦК РКП(б) Гашек повернувся для партійної роботи на батьківщину. Але поразка комуністичного руху в тодішній Чехословаччині не дала йому можливості для такої роботи. Починається знову період випадкових літературних заробітків і божемного життя.

Гашек був відомий не тільки як письменник-гуморист. Він став популярним у празьких літературних і позалітературних колах як представник літературної божми. Невлаштований і матеріально незабезпечений побут, залежність від випадкових гонорарів, постійні мандри або блукання по шинках, нескінченні дотепи, жарти та витівки – все робило Гашека постаттю майже легендарною.

Друкувався з 18 років. Літературна спадщина Гашека представлена величезною кількістю сатиричних та гумористичних оповідань, достовірна кількість яких досі невідома.

Найпопулярнішим і найвидатнішим твором Гашека стали **«Пригоди**

бравого вояка Швейка». Роман в уривках друкувався в періодичній пресі, давній приятель Гашека художник Йозеф Лада почав робити до нього ілюстрації, що згодом стали класичними. Але видавця для окремого видання знайти не пощастило, отже довелося заснувати власне ефемерне видавництво – в складі самого автора і його друзів: письменника Ф. Сауера з братом і фотографа В. Чермака. Роман з'явився окремими випусками і їх розпродувати

довелось самим «видавцям».

Перший том був закінчений у серпні 1921 року. Тим часом стан здоров'я Гашека дедалі погіршувався. Письменник прийняв пропозицію художника Я. Панушки і виїхав у невеличке містечко Липниці. Друзі сподівалися, що спокій і свіже повітря поліпшать письменникове здоров'я. Навесні 1922 року в Липницях він купив невеликий будиночок, де й працював далі над продовженням «Швейка». Роман мав великий успіх, – на той час перший том вийшов уже четвертим виданням, а другий – третім. З'явилась і перша інсценізація роману, – письменник побував на виставі в Гавлічковому Броді й був захоплений майстерною грою Карла Нолля, що виконував роль Швейка.

Але сил ставало все менше. Гашек уже не міг писати сам, а диктував секретареві, спеціально для цього найнятому. Як згадує секретар, востаннє він записував 29 грудня 1922 року, а на п'ятий день, 3 січня 1923-го, Ярослава Гашека не стало.

Залишився для майбутніх поколінь немалий творчий спадок письменника.

Історія українських перекладів «Пригод бравого вояка Швейка» Ярослава Гашека фрагментарно почалася ще від 20-х років ХХ століття. А вже в 30-х роках повний переклад з'явився чотирма частинами у Львові. Українською мовою твори Гашека перекладали Остап Вишня, С. Масляк, Г. Паніко, Ю. Лісник, О. Ленік, О. Паламарчук та ін.

